

**MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH
MASALALARI**

To‘xtayeva Dilnoza Sherzod qizi
Mamarasulova Kumush Tog‘aymurodovna
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Anotatsiya: Ushbu maqolada yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalalari yoritilgan. Milliy meros, urf-odat va an‘analari yoshlarning ma‘naviy barkamolligini ta‘minlashda muhim omil ekanligi ta‘kidlangan. Shuningdek, globallashuv jarayonida milliy o‘zlikni saqlash, yosh avlodni Vatanga sadoqat, insonparvarlik va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash zarurligi ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar; Milliy qadriyatlar, tarbiya, yoshlar, ma‘naviyat, urf-odat, globallashuv, milliy o‘zlik.

Bugungi kunda yoshlarni har tomonlama yetuk shaxs sifatida voyaga yetkazish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Zero, millat kelajagi yosh avlodning qanday tarbiya olishi bilan chambarchas bog‘liqdir¹. Shu jihatdan milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya tizimi jamiyatning ma‘naviy mustahkamligini ta‘minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixiy xotirasi, urf-odatlarini, an‘analari va ma‘naviy merosining uzviy davomidir². Ularni yoshlar ongiga singdirish orqali nafaqat milliy o‘zlikni anglash, balki umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash mumkin³. Shu bilan birga, globallashuv jarayonida turli g‘oyaviy tahdidlarga qarshi immunitet hosil qilish ham milliy qadriyatlarga tayangan holda amalga oshiriladi⁴.

¹ Karimov I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008

² Ernazarov A. *Milliy qadriyatlar va ma‘naviy tarbiya*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.

³ Qosimov B. *Ma‘naviyat yulduzlari*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1999.

⁴ Hasanboyeva O. *Pedagogika tarixi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

Demak, milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya masalalari nafaqat pedagogika fanining, balki falsafa, tarix va sotsiologiyaning ham dolzarb muammosiga aylanmoqda.

Milliy qadriyatlar har qanday xalqning ma’naviy hayotida o‘ziga xos o‘ringa ega. Ular xalqning asrlar davomida shakllangan urf-odatlarini, an’analarini, diniy qarashlarini, axloqiy me’yorlarini, madaniy merosi va hayot falsafasining mujassam ko‘rinishidir. Shu bois yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy, siyosiy va ma’naviy jihatdan ham beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, milliy qadriyatlarning o‘zi nima degan savolga javob topish zarur. Olimlarning ta’kidlashicha, qadriyat – bu inson va jamiyat uchun muhim bo‘lgan, avloddan avlodga o‘tib kelayotgan, ma’naviy va moddiy boyliklarni ifodalovchi tushunchadir¹. Milliy qadriyatlar esa shu xalqning o‘ziga xos turmush tarzini, tafakkurini, madaniyati va ma’naviyatini belgilovchi asosiy ko‘rsatkichdir. Masalan, o‘zbek xalqida mehmondo‘stlik, kattaga hurmat, kichikka izzat, Vatanga sadoqat, oilaviy qadriyatlarni e’zozlash – qadimdan asosiy tarbiya tamoyili bo‘lib kelgan.

Yoshlarni tarbiyalash jarayonida milliy qadriyatlarning o‘rni shundaki, ular shaxsning nafaqat bilimli, balki axloqan barkamol, mustahkam irodali, ezgu niyatli inson bo‘lib shakllanishiga xizmat qiladi. Chunki zamonaviy ta’lim tizimi faqat ilmiy bilim beribgina qolmasdan, balki yosh avlodni milliy ruhda, ma’naviy poklik va insonparvarlik asosida tarbiyalashi zarur.

Har bir millatning kelajagi uning yoshlariga berilayotgan tarbiyaga bog‘liq. Agar yoshlar milliy qadriyatlardan bexabar bo‘lsa, ularning ongida o‘zlikni anglash, millat sha’nini asrash, jamiyatga foydali shaxs bo‘lish masalalari sustlashadi². Shu sababli pedagogikada qadriyatlarga asoslangan tarbiya eng samarali usullardan biri hisoblanadi.

Masalan, o‘zbek xalqining “Odob – inson ziynati” degan hikmati yoshlarning axloqiy tarbiyasida bebaho qoida bo‘lib xizmat qiladi. Xalq og‘zaki ijodi – maqol, topishmoq, doston va rivoyatlar ham tarbiyada katta ahamiyatga ega. Ularda ezgulik, halollik, mehnatsevarlik, do‘stlik kabi qadriyatlar ulug‘lanadi.

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 08. Avgust 2025

Tarixiy jarayonlarga nazar tashlansa, milliy uygʻonish davrida jadid ziyolilari yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashni eng asosiy vazifa sifatida koʻrganlar. Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida yosh avlodni tarbiyalashda maʼnaviy qadriyatlarning ahamiyatini chuqur tahlil qilgan³. Unga koʻra, bilimli boʻlish bilan bir qatorda, yuksak axloqli, halol va Vatanga sadoqatli boʻlish – haqiqiy komil insonning belgilaridir. Jadidlarning bu merosi bugungi kunda ham oʻz ahamiyatini yoʻqotmagan.

Bugungi globallashuv davrida yoshlarni tarbiyalash masalasi yanada murakkablashdi. Chunki dunyoviy madaniyatlar oqimi, internet, ommaviy axborot vositalari orqali yoshlar turli gʻoyaviy taʼsirlarga duch kelmoqda. Bu jarayonda milliy qadriyatlarga tayangan tarbiya yoshlarni zararli oqimlardan himoya qiluvchi “maʼnaviy qalqon” vazifasini bajaradi⁴.

Masalan, oilaviy qadriyatlar orqali yoshlar mehr-muhabbat, sabr-toqat, mehnatsevarlik va hamjihatlikni oʻrganadi. Bu qadriyatlarni mustahkamlash orqali ular nafaqat milliy oʻzlikni anglaydi, balki umuminsoniy qadriyatlarga ham hurmat bilan qaraydi.

Bugungi taʼlim va tarbiya tizimida milliy qadriyatlarni singdirishning turli amaliy usullari qoʻllanilmoqda. Avvalo, maktab va oliy oʻquv yurtlarida “Maʼnaviyat darslari”, “Vatanparvarlik saboqlari” kabi mashgʻulotlar orqali yoshlar ongiga qadriyatlar singdiriladi. Shuningdek, milliy bayramlar – Navroʻz, Mustaqillik kuni, Ramazon va Qurbon hayitlari, xalq anʼanalari asosida tashkil etilgan tadbirlar ham tarbiyaviy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, oila va mahalla institutlari ham yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda muhim rol oʻynaydi. Mahallada kattalarning nasihatlari, oilada ota-onaning ibrati orqali yoshlar ezgulikka, mehnatsevarlikka, halollikka oʻrganadi.

Milliy qadriyatlar asosidagi tarbiya jarayonida faqat oʻz urf-odatimiz bilan cheklanib qolmaslik, balki umuminsoniy qadriyatlarni ham oʻzlashtirish muhimdir. Chunki bugungi kunda xalqaro hamkorlik, madaniy aloqalar yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi. Masalan, inson huquqlari, tenglik, tinchliksevarlik kabi qadriyatlar milliy qadriyatlarimiz bilan uygʻunlashib, yoshlar ongida barkamol shaxs sifatida shakllanishga zamin yaratadi⁵.

Shunday qilib, yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalasi keng qamrovli va ko‘p qirrali jarayondir. Bu jarayon oila, maktab, mahalla va butun jamiyatning hamkorligida samarali natija beradi. Eng asosiysi, milliy qadriyatlar – o‘zlikni anglash, Vatanga sadoqat va komil inson bo‘lish sari yetaklovchi yo‘ldir.

Yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalasi bugungi globallashuv sharoitida o‘zining dolzarbligi bilan ajralib turadi. Chunki milliy qadriyatlar – xalqning tarixiy xotirasi, urf-odati, an‘anasi va ma‘naviy merosini mujassam etgan bebaho boylikdir. Ularni yoshlar ongiga singdirish orqali shaxsda nafaqat milliy o‘zlikni anglash, balki barkamollik, Vatanga sadoqat va insonparvarlik kabi sifatlarni shakllantirish mumkin.

Jadid ziyolilari o‘z davrida yosh avlodni ma‘naviy va axloqiy qadriyatlarga asoslanib tarbiyalashni millat kelajagi uchun eng muhim vazifa sifatida ko‘rgan edilar. Bu tarixiy tajriba shuni ko‘rsatadiki, milliy qadriyatlarni tarbiyadan chetlashtirish – shaxsning ham, jamiyatning ham ma‘naviy tanazzulga yuz tutishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, globallashuv jarayonida yoshlar turli g‘oyaviy oqimlar ta‘siriga duch kelayotgan bir paytda, milliy qadriyatlar ularni himoya qiluvchi “ma‘naviy qalqon” bo‘lib xizmat qiladi. Shu bois, oila, maktab, mahalla va butun jamiyatning birgalikdagi harakati orqali yoshlarni milliy qadriyatlarga tayanib tarbiyalash – komil insonni voyaga yetkazishning eng muhim shartidir⁵.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ernazarov A. *Milliy qadriyatlar va ma‘naviy tarbiya*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
2. Karimov I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
3. Avloniy A. *Turkiy guliston yoxud axloq*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1992.
4. Hasanboyeva O. *Pedagogika tarixi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
5. Qosimov B. *Ma‘naviyat yulduzlari*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1999.

⁵ Qosimov B. *Ma‘naviyat yulduzlari*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1999.